

PROBLEM DALJINSKOG GREJANJA U ZRENJANINU

U republici Srbiji postoji 60 sistema daljinskog grejanja. Stepen efikasnosti u delu proizvodnog sistema tokom 2018. godine iznosio je 89,41 odsto, u delu distributivnog sistema 84,80 odsto, dok je ukupni stepen efikasnosti u posmatranom periodu bio 75,82 odsto, podaci su Poslovnog udruženja "Toplane Srbije" čiji je član i zrenjaninska toplana. Prema rečima Dejana Stojanovića, predsednika ovog udruženja, dva su faktora koja utiču na poslovanje.

- Gubitak je u 2018. godini iskazalo 19 toplana. Na negativno poslovanje nepovoljno utiče neblagovremeno odravanje tarifa od strane jedinica lokalne samouprave i devizna klauzula koja je uključena u cenu prirodnog gasa za toplane. Cena gasa se računa prema kursu dolara na dan fakturisanja, a toplane svoju uslugu naplaćuju u dinarima - objašnjava Stojanović.

Kako objašnjava, od 60 toplana u Srbiji, 15 naplaćuje grejanje prema potrošnji. Zrenjanin, na primer, primenjuje naplatu po potrošnji potrošačima. Najveći gradovi, Novi Sad i Beograd, naplaćuju grejanje prema potrošnji samo za poslovni prostor dok individualnim potrošačima račune obračunavaju po kvadratnom metru.

Sve mora biti u skladu sa metodologijom za određivanje cene snabdevanja krajnjeg kupca toplotnom energijom. Prema tom podzakonskom aktu, grejanje toplane i dalje mogu da naplaćuju po kvadratu, i to kako se navodi u aktu "izuzetno tamo gde ne postoje tehničke mogućnosti za naplatu prema potrošnji".

- U Srbiji 31 toplana ima saglasnost lokalnih samouprava da može da primenjuje naplatu prema potrošnji, ali je naplaćuje po kvadratu, odnosno paušalno. Naplatu prema potrošnji na celom konzumu primenjuje 15 toplana, dok 14 toplana nema saglasnost na tarife za naplatu prema potrošnji od jedinice lokalne samouprave. Prednosti naplate toplotne energije prema potrošnji su da potrošač zna šta plaća, tačno odslikava varijabilne i fiksne troškove koji nastaju u snabdevanju toplotnom energijom, snabdevanju toplotnom energijom,

u periodu van grejne sezone potrošač plaća samo fiksni deo računa i ima stimulans da uradi energetsku sanaciju zgrade ukoliko je ona energetski neefikasna u cilju smanjenja računa. Mane naplate toplotne energije prema potrošnji su viši računi tokom decembra, januara i februara, jer je u ova tri meseca oko 60 odsto ukupne isporučene energije - objašnjava za Bilten Zrenjaninskog socijalnog foruma Dejan Stojanović, predsednik Udruženja "Toplane Srbije".

Na pitanje ima li privatizovanih toplana ili dokapitalizovanih kroz model JPP (javno-privatno partnerstvo), koje su i koliko su efikasne, kakve su im cene i kolika naplativost, Stojanović navodi da je jedna od privatizovanih TMG Toplana Batočina.

- Kod njih je stepen naplate na nivou 70 odsto, dok je stepen naplate za sve toplane 89 odsto. Cena energenta je 85,31 dinara po kvadratnom metru - kaže Stojanović.

| Grejna sezona produžena za 17 dana

Novina u ovoj grejnoj sezoni je produžetak grejanja za 17 dana. To znači i veće troškove, za proizvođače i potrošače. Izmenama Odluke o uslovima i načinu snabdevanja toplotnom energijom u delu grejne sezone u gradovima i opštinama propisana je maksimalna granica perioda grejne sezone od 1. oktobra tekuće do 3.maja sledeće godine. Ovakav grejni period je propisan u skladu sa višegodišnjim praćenjem temperatura spoljnog vazduha u Republici Srbiji saglasno izveštajima Republičkog hidrometeorološkog zavoda u periodima 70 i više godina.

- Relevantni podaci za Beograd i Novi Sad pokazuju da se temperatura spoljnog vazduha izmerena u 21 sat, koja je iznosila ispod 12 stepeni Celzijusa, u maju dešavala u 11,8 odsto dana, odnosno 8,6 odsto dana u septembru. U prošloj grejnoj sezoni, krajem septembra 2018. godine i početkom maja 2019. godine, imali smo upravo period sa temperaturama spoljnog vazduha ispod 12 stepeni Celzijusa. Sa predloženom korekcijom krajnjih granica grejne sezone broj dana sa temperaturom spoljnog vazduha ispod 12 stepeni sveo bi se na prihvatljivu meru. Treba imati u vidu da svako produžavanje grejne sezone nužno uzrokuje povećavanje troškova sistemima daljinskog grejanja, a samim tim i krajnjim kupcima toplotne energije i skraćuje period neophodan za obavljanje radova na održavanju i unapređenju sistema. S druge strane potrebno je napomenuti da proizvodni i distributivni delovi sistema daljinskog grejanja nisu koncipirani tako da u periodu remontnih aktivnosti mogu isporučivati toplotnu energiju. Period grejanja u nekim od država regiona i EU propisan je u intervalu 15. septembar tekuće do 15. maja naredne godine. Predloženi period od 17 dana za produženje grejne sezone, odnosno smanjenje vremena za rehabilitaciju sistema daljinskog grejanja, može se smatrati primerenim – precizira Dejan Stojanović, predsednik Udruženja „Toplane Srbije“.

Cene daljinskog grejanja bez PDV-a prema podacima Udruženja Toplane Srbije (novembar 2019.)

Naplata prema m²: Beograd 108,54 din/m², Novi Sad 82,03 din/m², Novi Pazar 102 din/m²

Naplata prema potrošnji : Subotica $T_v=4,79 \text{ din/kWh}$ i $T_f=27,32 \text{ din/m}^2$, Niš $T_v=5,83 \text{ din/kWh}$ i $T_f=21,18 \text{ din/m}^2$, Zrenjanin $T_v=5,43 \text{ din/kWh}$ i $T_f=29,76 \text{ din/m}^2$.

Prvi po novom sistemu

Zrenjaninska toplana među prvima je prešla na naplatu po utrošku, iako je samo sa polovinom od tada 8000 korisnika sklopila ugovor. Prvi korak je bio da potrošači moraju da ugrade delitelje toplove. Ništa nije islo glatko, a problemi su se javili već prve grejne sezone „po novom“.

Računi su bili veći, ugrejanost stanova ista a na potrebu da ulazi u poboljšanje energetske efikasnosti starih zgrada malo ko od potrošača je mogao da odgovori. Pale su prve tužbe, pa počela isključenja građana sa mreže daljinskog sistema grejanja, počelo je gomilanje neplaćenih računa i zaduživanje građana koji nisu mogli da izmire račune za grejanje. Stotine Zrenjaninaca, usled tužbe toplane, završilo je na sudu zbog neizmirenih dugovanja. Zbog svega toga, proteklih godina na ulice Zrenjanina izlazili su nezadovoljni portošači, tražeći da se obustavi naplata po utrošku. Održano je mnoštvo razgovora, tribina a problem je i dalje aktuelan.

-Prijava koju smo podneli protiv toplane odbačena je na Apelacionom prekršajnom суду, uz obrazloženje da potrošači nisu nadležni za kontrolu rada ovog preduzeća i cenu energenta koji isporučuje. To je, kako su naveli, u ingerenciji osnivača i nadležnog ministarstva. Ponavljajam, zrenjaninska toplana nema sklopljene ugovore sa svim potrošačima da bi uvela naplatu po utrošku, što je zakonom obavezna. Sem toga, grad je svojim odlukama onemogućio potrošače da se lako isključe a i kada to urade, moraju da plaćaju toplani fiksni deo bez obzira što ne koriste grejanje. Smatramo da gradska toplana u svojim troškovima ima uračunate visoke plate i brojne beneficije zaposlenih, koje treba osiromašeni potrošači da pokriju – objašnjava Dušan Kokot, koji je prethodnih godina predvodio Udruženje potrošača „Begej“.

Inženjer Aleksandar Korovljev duže je vreme upozoravao na brojne nejasnoće oko zidanja cene usluga gradske toplane.

- U fiksne troškove spadaju plate zaposlenih, osiguranje, održavanje, bankarske garancije, takse, porezi. Čak spada i rizik od neizvršene naplate, koji se naplaćuje, gle ironije, od onih potrošača koji uredno izmiruju obaveze – naveo je Aleksandar Korovljev na jednoj od tribina Zrenjaninskog socijalnog foruma posvećenoj problemima daljinskog grejanja u Zrenjaninu.

Sem cena i načina obračuna, konstatovano je da Zrenjaninci imaju problem sa razuđenom toplovodnom mrežom, starim zgradama niske energetske efikasnosti i instalacijama što sve u zbiru utiče na krajni rezultat, kvalitetno i pristupačno grejanje.

Cena daljinskog u Zrenjaninu

Dok se zrenjaninski potrošači žale na visoke račune daljinskog grejanja, u JKP „Gradska toplana“ Zrenjanin kažu da je cena grejanja u Zrenjaninu niža od cene grejanja u Novom Sadu i Beogradu.

“Prosečna cena zavisi od kvaliteta izolacije objekta, stolarije, navika potrošača, kao i od potrošnje, ali u svakom slučaju sa prosečnom cenom od 84,69 RSD po kvadratnom metru bez PDV-a od Zrenjanina su i dalje skuplji Beograd sa 108,53 RSD,

Novi Sad 88,86; Pančevo 94,14; Jagodina 96,62; Užice 90,64; Smederevo 97,02; Sremska Mitrovica 93,43; Kikinda 89,88; Loznica 107,13; Valjevo 89,67; Majdanpek 90,27; Novi Pazar 102,00; Bajina Bašta 91,67; Zaječar 98,38; Velika Plana 89,93; Kovin 104,58; Kosjerić 104,62; Pećinci 89,31; Temerin 87,66; Stara Pazova 94,80... " - kažu u zrenjaninskoj toplani.

Takođe navode – "Formula kojom se može izračunati prosečna cena grejanja za prošlu grejnu sezonu je kada sadašnju cenu po isporučenom kilovat-satu kao i fiksni deo cene prevedemo u cenu koja bi bila plaćana da nismo prešli na tarifni sistem, odnosno da cenu grejanja plaćamo paušalno po kvadraturi.

Izvorna cena za varijabilni deo	5,43 RSD/kWh
Izvorna cena za fiksni deo	29,76 RSD/m ² /mesečno
Izvorna cena za fiksni deo	212,57 RSD/kW instalisanje snage mesečno

Tabela cena sa sajta JKP Gradska toplana Zrenjanin (cene su bez PDV, koji iznosi 10 odsto)

Prosečna potrošnja u gradu Zrenjaninu za grejnu sezonu 2017/2018. bila je:

Izmerena količina toplotne energije preko kalorimetara u podstanicama za grejnu sezonu 2017/2018. iznosi 69.533,400 Kwh, kroz ukupna kvadratura grejne površine 572.677 metara kvadratnih = 121,41 Kwh/ m².

Računica za prosečnu cenu za Zrenjanin izvodi se odgovarajućom formulom gde se zbirom varijabilnog i fiksнog dela dolazi do cifre koja iznosi 84,69 dinara po metru kvadratnom.

Ovako su potrošnju izračunali u zrenjaninskoj toplani.

Na sajtu novosadske toplane, na primer, jasno su istaknute cene daljinskog grejanja – stambeni prostor po kvadratnom metru naplaćuje se 82,03 dinara bez PDV, odnosno 90,23 dinara sa PDV.

instalacija građana njihovo zajedničko vlasništvo, pa je to razlog zašto se prema "Odluci o uslovima i načinu snabdevanja toplotnom energijom grada Zrenjanina" traži da svi vlasnici stanova daju svoju saglasnost onom kupcu koji odluči da se isključi sa centralnog grejanja.

Gradske odluke

Građani koji ne žele da koriste usluge daljinskog grejanja, ne mogu da se oslobole računa "Gradske toplane" koja odlukom Grada Zrenjanina primenjuje tarifni sistem naplate i za odjavljene korisnike. Prema Odluci o uslovima i načinu snabdevanja toplotnom energijom grada Zrenjanina, član 38. potrošač je u obavezi da plaća fiksni deo troška, bez obzira što se isključio. Uoči početka ove grejne sezone 2019/2020, Grad je doneo odluku da zbog dugovanja toplane "Srbijagasu" sve izmiri poklanjanjem gasne mreže. U zamenu za dug od 4 miliona evra Grad je izvršio prenos svojine distributivnog sistema prirodnog gasa na teritoriji grada u svojinu "Srbijagasa", ne saopstivši koja je vrednost prenete imovine u zamenu za dug. Kako je obrazloženo, dugovi su nastali tokom grejne sezone 2008/2009. godine prilikom korekcije cene gasa od 60 odsto, kada cena daljinskog grejanja nije pratila tu korekciju.

Tekst / Foto: Miroslava Pudar

Isključenja građana

Od primene Tarifnog sistema JKP "Gradska toplana Zrenjanin" imala je sledeći broj isključenih:

- 2014. godine 106 kupaca;
- 2015. godine 133 potrošača;
- 2016. godine 56 potrošača;
- 2017. godine 46 potrošača;
- 2018. godine 21 potrošača;

Tokom popisanih pet godina, koje uključuju primenu obračuna po potrošnji, uslugu zrenjaninskoj toplani otkazalo je 362 potrošača. U ovom preduzeću navode da je moguće isključiti se sa daljinskog grejanja ali da je sekundarna

ZAŠTO JE ZRENJANIN PRLJAV GRAD

U Zrenjaninu problem ne predstavljaju samo neispravna voda za piće i zagađen vazduh zbog smrada koji se širi iz kafilerije. Grad je prljav, dovoljno je izaći na ulicu i videti kako smeće leti na sve strane, postoje brojne divlje deponije koje se sve više šire.

U toku proteklih godina dana Zrenjaninski socijalni forum organizovao je više sastanaka građana čiji je cilj bio da se otkriju uzroci ovako lošeg stanja u oblasti komunalne čistoće i kako bi se gradskim vlastima dali predlozi o mogućim rešenjima.

Učesnici sastanaka uglavnom smatraju da radnici JKP „Čistoća i zelenilo“ dobro obavljaju svoj posao, ali postoje brojni drugi problemi. Najpre, istaknuto je da gradskim budžetom nije opredeljeno dovoljno sredstava za komunalne delatnosti poput iznošenja smeća, održavanja zelenih površina i globalja kao i zoohigijene. Postoje mogućnosti da se gradski budžet planira tako da više novca ide na delatnosti od kojih zavisi kvalitet života u gradu umesto da se sredstva izdvajaju za besmislene manifestacije u centru grada ili dodeljuju nevladinim organizacijama koje ne rade ništa korisno za građane. Na žalost, odavno je ustaljena praksa da značajan deo javnog novca završava u privatnim džepovima. Takođe, partijsko zapošljavanje u javnim preduzećima i ustanovama i gradskoj upravi dovelo je do drastičnog povećanja broja lica koja rade u ovim institucijama, ali i do pada stručnosti. Tako je gradski budžet opterećen izdacima za plate nepotrebno zaposlenih umesto da se koristi za javne svrhe. Postoji i fiktivno zapošljavanje, pojedini „zaposleni“ dobijaju plaće, a čak i ne dolaze na posao.

Većina građana negoduje zbog ponašanja nesavesnih sugrađana koji smeće odlažu na način koji je suprotan gradskim propisima. Na sastancima je istaknuto da je neophodno veće angažovanje Komunalne milicije u čiju nadležnost spada i otkrivanje i kažnjavanje osoba koje se bahato ponašaju i smeće bacaju na sve strane. Kažnjavanje, ali i obrazovanje o komunalnoj higijeni su neophodni kako bi se stvari u ovoj oblasti koliko toliko dovele u red. Uobičajena je praksa da se u kontejnere baca i otpad koji se mora drukčije odlagati, poput životinjskih ostataka, stočnih fekalija, šuta i sl. Tako je ugroženo zdravlje ljudi, ali, oštećuje se i skupa oprema JKP „Čistoća i zelenilo“. O ružnom izgledu grada da i ne govorimo.

Poznato je da u Zrenjaninu postoji nedovoljan broj komunalnih milicionera, zbog toga je neophodno da se ova institucija kadrovski ojača i da joj se obezbedi neophodna oprema.

Zabrinjavajući su sistemski nedostaci koji postoje u oblasti upravljanja otpadom. Smeće se u Zrenjaninu iznosi na način koji je u dobro organizovanim državama odavno

napušten. Nema primarne selekcije otpada koju bi trebalo da vrše domaćinstva što bi obezbedilo da se na deponiju odlaže samo otpad koji ne može da se reciklira.

Posebno zabrinjava činjenica da je Vlada 2018 god. odlučila da regionalna deponija bude u Kikindi. Zrenjaninska lokalna vlast proteklih godina nije uradila gotovo ništa da bi upravljanje otpadom bilo modernizovano. U Kikindi je, pak, izgrađena moderna sanitarna deponija. Po svemu sudeći otpad će iz Zrenjanina biti otrpeman u Kikindu i odlagan na tamošnju deponiju. Samo deponovanje otpada koštaće oko milion evra godišnje, ali tome treba dodati i znatno povećane transportne troškove. Većinski vlasnik deponije u Kikindi je jedna španska privatna firma. Nema sumnje da će cena iznošenja smeća u Zrenjaninu biti zbog toga povećana. Glavni uzrok tome je što lokalna vlast u Zrenjaninu nije spremna da se bavi strateškim pitanjima u ovoj oblasti. Učesnici sastanka su ukazali da se uvođenjem primarne selekcije otpada troškovi njegovog uklanjanja mogu znatno smanjiti. Uvođenje pozitivnih i negativnih subvencija tome bi doprinelo.

Veliki je problem što će komunalne delatnosti u Srbiji uskoro biti privatizovane. Privatne firme žele samo da povećaju svoj profit i nisu zainteresovane za dobrobit građana. Potrebno je da bude organizovana ozbiljna javna rasprava o razvoju i budućoj organizaciji komunalnih delatnosti, kako bi bile izbegнуте negativne posledice privatizacije koje su vidljive u državama koje su prihvatile taj model, a sada u njima postoje snažni socijalni pokreti čiji je cilj da ova oblast bude vraćena u javno vlasništvo.

Bilten je objavljen u okviru projekta Građanski aktivizam u Zrenjaninu koji je podržala Fondacija za otvoreno društvo, Srbija.

Tekst / Foto: Zrenjaninski socijalni forum

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA